

Den kristne er **håbets fange**

N.F.S. Grundtvigs Pris 2017 gik til dr.theol. Ole Jensen for hans insistensen på at være en teologisk torn i øjet på det moderne vækstsamfund. Dansk Kirketidende stiller ham i den anledning fem spørgsmål om perspektiver på klodens fremtid

TEKST: GRETHE TORNBERG, TEOLOG OG JOURNALIST

1. Kan et teologisk perspektiv bidrage til bekæmpelsen af klimaforandringer og en herskende udnyttelsestænkning i forhold til mennesker og natur?

De moderne samfunds natursyn går ud på, at verden er ressourcer for os. Og det stammer i virkeligheden fra en ensidig udlægning af det første kapitel i Bibelen, hvor der i vers 28 står, at Gud velsignede mennesket og sagde, at det skulle underlægge sig jorden og gøre andre væsener til sinnes undergivne. Og det blev ved en bestemt historisk udlægning ensidigt transporteret frem til vore dage. Man glemte, at der i det første kapitel af Bibelen var en lige så væsentlig pointe, nemlig at verden er et mirakel. Det udtrykkes ved, at Gud sagde: "Der skal blive ... og der blev". Der var tomhed, og tomhed bliver til fylde. Og så kommer der farve, arter, og mangfoldighed, og hver gang står der, at "han så, det var godt". Og det var ikke bare godt som ressourcer for os, men godt for øjet, for sind og sans.

I den gammeltestamentlige skabelsestanke er Gud flyttet ud af verden, og verden er på den måde blevet sekulariseret. Det er en positiv ting, fordi man ikke længere skal frygte verden. Man må godt bruge den, man må godt gøre den til ressource, bare man husker, at verden samtidig er mirakel, herlighed og agtelse værd. Det sidste er blevet glemt, fordi kristendommen møder en græsk dualistisk tænk-

ning, som siger, at verden er noget mindre godt. Det åndelige er det fine. Og det skaber en religiøs tænkning om, at vi er pilgrimme på jord, på vej mod evigheden.

I nyere tid giver denne nedvurdering af det materielle sig udslag i den moderne udnyttelsestænkning, at verden bare er ressourcer. Den gammeltestamentlige tanke, at jorden er skabt og god og herlig i udgangspunktet, går i glemmebogen. Derfor er det en nødvendighed, at vi skifter natursyn. At vi får agtelsens natursyn tilbage. Som ikke er, at verden bare er hellig, men heller ikke bare ressourcer. Men at den er herlig.

2. Hvor ser du det mere specifikt Løgstrup-grundtvigske perspektiv gøre sig gældende i forhold til udnyttelsestænkningen?

Løgstrup lægger vægt på, at vi skal kunne vise det uden at tale religiøst. Vi skal kunne vise det filosofisk. Fordi mange mennesker ikke forbinder noget med det religiøse. De siger, at de er religiøst tone-døve. I deres perspektiv skal man så forsøge at vise, at det er de ikke alligevel. For eksempel holder de af at leve – det kan de ikke lade være med, for så ville de ikke stå op hver morgen og gå i gang med dagens dont. Vi kan faktisk ikke være i gang med at leve uden derved at demonstrere, at vi anser livet for livet værd. Og det kan man så udfolde på den måde, at der også er mange andre fænomener i vores tilværelse, vi ikke har lavet. Det at der findes barm-

Vi kan faktisk ikke være i gang med at leve uden derved at demonstrere, at vi anser livet for livet værd

Ole Jensen

hjertighed og kærlighed. Det at der findes håb. Det er alt sammen fænomener i det mellem menneskelige liv, som vi ikke selv har lavet. Vi fødes ind i det og lever ud af det. Vi lever på en hel masse godheder, som er givet for os. Og det er nærliggende, siger Løgstrup så, at tyde dem religiøst.

Han siger ikke, det er bevist – vi kan ikke bevise, at der er en skaber bag, men det er nærliggende. Verden er, at der er noget, og det kan man faktisk kun filosofisk beskrive ved at sige, at det er et mirakel. Grundtvig bruger poesien. Tænk på det poetiske i salmerne. “I al sin glans nu stråler solen” er jo fuld af det. Hos Grundtvig er det den poetiske erkendelse, den sansende erkendelse af herligheden ved verden.

3. Hvor ser du tegn på håb?

Det er et meget delikat spørgsmål, og jeg vil svare på det ved at sige, hvad jeg har lært af Václav Havel. Da han sad i fængsel under det trøstesløse nystalinistiske regime i Tjekkoslovakiet og var tæt på at dø af det, skrev han hjem til sin kone Olga: Der er forskel på optimisme og håb. Optimisme forholder sig til det, man kan forudse, og som har gode muligheder for sig ud fra en nøgtern vurdering. Håb er altid på trods. Optimisme kalkulerer om der er gode (eller dårlige) udsigter, men håbet håber altid på trods. Så selvom det ser pessimistisk ud – og jeg må indrømme, at jeg har meget svært ved at se, at vi kan nå at redde en verden, hvor der kan leves et nogenlunde udholdeligt menneskeliv om 100 år – så mener jeg samtidig, at det er vores pligt at håbe.

Jeg kan huske engang Desmond Tutu kom til Danmark, dengang apartheid stadigvæk herskede i Sydafrika, og blev interviewet i fjernsynet. Den lille mand med den stærke udstråling blev spurgt, hvordan det var at have et liv, hvor han hele tiden var i fare for at blive sat i fængsel eller slået ihjel. Og så svarede han: “Fru Tutu er lidt nervøs for det, men den kristne er håbets fange.” Og det har jeg altid

tænkt på, at det er mit svar på det der. Håbet kommer ind som en medfødt trodsig vilje, men samtidig er den kristne specielt håbets fange.

Der er mange, der har spurgt mig, hvordan jeg orker at blive ved med at holde fast i det med naturen og klimaet. Jeg begyndte i 1972. Og jeg har altid svaret: “Jeg bliver ved at håbe på trods.” Men det har også helt elementært med min kristendom at gøre. Tror jeg nok.

4. FN barslede for to år siden med 17 “verdensmål” for bæredygtig udvikling – hvad tænker du om dem?

Der er jo så utrolig mange sager i det, som indbyrdes udelukker hinanden. En stor del af verdens befolkning lever på et urimeligt lavt niveau for levevilkår. De bør jo også bringes op på noget, der er rimeligt. Jeg tør ikke sige på vores niveau, for vi er alt for højt oppe. Vi lever fuldkommen forkert i det moderne samfund – ikke mindst i de rige lande som Danmark. Og så er der de store befolkninger, der får det bedre, som for eksempel Kina. De har fået en ny mellemklasse, og de vil have biler og bøffer ligesom os.

Der er mange ting, der gør det meget svært. Og så er jeg i øvrigt meget kritisk over for bæredygtighedsbegrebet. Fordi bæredygtighed lige fra starten har været bæredygtighed på menneskets betingelser. Der bliver aldrig sagt: Så klodens vrimmel og mangfoldighed bevares. Der er aldrig et: for klodens skyld. Der er kun et: for menneskets skyld. Og jeg tror, en ny naturforståelse må indebære, at vi ikke bare siger, det kun handler om for menneskets skyld, men at det også handler om for naturens skyld. Ellers vil mangfoldigheden aldrig blive bevaret.

Det er jo rigtig godt, at der er kommet en Paris-af-tale, selvom Trump er ligeglad med den, men det er da rigtig godt, at der er et første tegn på bindende globale målsætninger. Der er nogle svage tegn på

Bæredygtighed har lige fra starten været bæredygtighed på menneskets betingelser. Der bliver aldrig sagt: Så klodens vrimmel og mangfoldighed bevares. Der er aldrig et: for klodens skyld. Der er kun et: for menneskets skyld

Ole Jensen

det, men jeg spørger hele tiden: Er det ikke for sent? Det må vi se. Jeg håber jo ikke, det er for sent, men jeg synes godt nok, det er svært at se det.

5. Hvilken historie skal vi fortælle videre til vores børn og børnebørn, når det handler om klodens fremtid?

Det er et rigtig prekært spørgsmål. For der har jo været en tendens til – ikke bare over for børn, men også voksne – at vi endelig ikke må komme med de skræmmende historier. For så lammer vi folk. Det, mener jeg, er noget bedrag og sludder. Vi må selvfølgelig ikke tage modet fra børn. Men vi må heller ikke bare lulle dem ind i en uvirkelighed, som der er en tendens til med den overbeskyttelse af børn, der foregår i moderne pædagogik. Alle kommer til

at møde modgang og modstand, og børn skal jo lære at overvinde modstand og få en vis robusthed. De skal lære i løbet af deres opvækst, at der er modgang til. Det kan ikke nytte noget at overbeskytte dem. Men selvfølgelig skal man også tage hensyn til dem – man må jo ikke slå deres livsmod ihjel. Det er helt klart.

En helt anden ting er, at om tre eller fire generationer vil de med rette kunne bebrejde vores generationer vores passivitet. Og det vil de gøre i en ekstremt udtalt grad. Der er der ingen tvivl om. Tipoldebørn vil spørge: “Hvad gik der dog af de mennesker, der er vores egne forfædre”. Det mangler jo hele tiden i den her debat: Det er sørme da vores eget kød og blod, vi skal tænke på. Det er noget, man opdager, når man bliver gammel – det er næsten noget biologisk: ens primæromsorg er for ens børn, også selvom de er granvoksne. Børnebørnene selvfølgelig også, men lidt mindre. Og det er åbenbart sådan, at det vander ud. Vi kan åbenbart ikke skubbe vores omsorg for eget kød og blod ud til oldebørn, tipoldebørn osv. Selvom det er lige så meget vores kød og blod. Det er dem, der kommer til at stå med et klima, der bliver mere eller mindre uudholdeligt. Vi skal fortælle børn sandheden, men ikke så meget at det slår deres livsmod ihjel. Det er den balance vi skal prøve at finde. For de skal jo også have livsmod til at kæmpe for at gøre det bedre – det skal de også opdrages til. ■

Modtageren af N.F.S. Grundtvigs Pris 2017: Dr.theol. Ole Jensen, foto: Mads Grishauge

Ole Jensens tale i forbindelse med prismodtagelsen, der fandt sted ved Grundtvigsk Forums årsmøde den 27. oktober 2017, kan læses på www.grundtvig.dk